

СТАТТЯ НОМЕРУ

УДК 351.74

DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2021.1.01>

КОСТЯНТИН ЛЕОНІДОВИЧ БУГАЙЧУК,

доктор юридичних наук, доцент,

Харківський національний університет внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0003-2429-5010>,

e-mail: kbugaychuk@gmail.com

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ОБРАЗУ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Проаналізовано сучасний стан правового регулювання юридичної відповідальності за образу та наклеп на працівників поліції в Республіці Білорусь, Казахстані, Польщі, Німеччині, Франції та Іспанії. На підставі дослідження сформульовано пропозиції до Закону України «Про Національну поліцію», спрямовані на врегулювання професійних гарантій діяльності поліцейських. Наголошено на тому, що втручання в діяльність поліцейського, невиконання його законних вимог, перешкоджання виконанню ним відповідних повноважень, образа чи наклеп на поліцейського, пов'язані з його службовою діяльністю, наруга над ознаками належності до поліції, а також будь-які інші протиправні дії стосовно поліцейського мають тягнути за собою юридичну відповідальність.

Ключові слова: *Національна поліція, поліцейський, образа, наклеп, адміністративне правопорушення, правовий захист.*

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

У процесі забезпечення публічної безпеки та порядку працівники Національної поліції України дуже часто стикаються з опором їх законним діям та розпорядженням. Більш того, високий рівень правового нігілізму в країні й деструктивна діяльність окремих представників суспільства стосовно системи Національної поліції України призводять до частих випадків образи поліцейських під час виконання ними своїх професійних обов'язків. Зазначена ситуація викликає справедливе занепокоєння з боку держави. Так, улітку 2020 р. з'явилося повідомлення заступника міністра внутрішніх справ України Антона Геращенко, що Міністерство готує законопроект про запровадження штрафів за образу поліцейського. Крім того, воно мало намір запропонувати посилити відповідальність за використання газових балончиків щодо працівників Національної поліції¹. Водночас зазначені кроки так

і не були втілені в життя, а отже, нормативно-правова база правового захисту працівників поліції перебуває в незадовільному стані, що свідчить про необхідність її наукового опрацювання та вдосконалення, серед іншого на основі запровадження найкращих світових практик у сфері захисту представників влади від неправомірних посягань.

Стан дослідження проблеми

Питанням правового захисту працівників поліції та професійним гарантіям їх діяльності були присвячені праці С. Бортника [1], М. Логвиненка [2], Р. Олійничука [3], І. Сенчука [4] і В. Трояна [5]. Разом із цим слід відмітити, що у зазначених роботах та інших наукових дослідженнях увага здебільшого присвячувалася питанням відповідальності за злісну непокору законним вимогам працівників поліції, їх соціальному захисту тощо. Водночас у сучасній юридичній літературі спеціальних наукових досліджень з обраної проблематики не було.

Мета і завдання дослідження

Метою пропонованої роботи є вироблення науково обґрунтованих пропозицій щодо оптимізації положень чинного законодавства України з питань удосконалення правового

¹ МВС готує законопроект про збільшення штрафів за образу поліцейських – Геращенко // Радіо Свобода : сайт. 25.06.2020. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-herashchenko-mvs/30689823.html> (дата звернення: 09.01.2021).

захисту працівників Національної поліції та встановлення адміністративної відповідальності за їх образи під час виконання професійних обов'язків. Для досягнення вказаної мети вирішено такі *завдання*: проаналізовано стан нормативно-правового регулювання юридичної відповідальності за образи поліцейських у зарубіжних країнах, виділено його особливості залежно від типу правової системи; систематизовано основні види юридичної відповідальності за образи та наклеп на працівників поліції; сформульовано пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства із зазначених питань.

Наукова новизна дослідження

Публікація є однією з перших робіт, яка аналізує зарубіжний досвід і правозастосовну практику з питань захисту поліцейських від наклепу та образи під час забезпечення публічної безпеки і порядку та використовує напрацьовані результати для подальшого вдосконалення національних нормативно-правових актів, які регулюють питання адміністративно-правового статусу працівників Національної поліції України.

Виклад основного матеріалу

У Кримінальному кодексі Республіки Білорусь містяться три статті, які закріплюють протиправність діянь, пов'язаних з образою людини, причому дві з них мають загальну спрямованість, а третя містить кваліфікований склад, що криміналізує таке діяння стосовно представника влади:

1) поширення завідомо неправдивих, таких, що ганьблять іншу особу, відомостей (наклеп) (ст. 188 Кримінального кодексу);

2) умисне приниження честі й гідності особи, виражене в непристойній формі (образа) (ст. 189 Кримінального кодексу);

3) публічна образа представника влади у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків (ст. 369 Кримінального кодексу).

Представниками влади цей акт визнає депутатів Палати представників Національних зборів Республіки Білорусь, членів Ради Республіки Національних зборів Республіки Білорусь, депутатів місцевих рад депутатів, а так само державних службовців, які мають право в межах своєї компетенції видавати розпорядження чи накази й ухвалювати рішення щодо осіб, не підлеглих їм по службі¹.

¹ Уголовный кодекс Республики Беларусь : от 09.07.1999 № 275-3 // Pravo.by : сайт. URL:

Залежно від характеру і тяжкості вчиненого злочину кримінальне переслідування і звинувачення в суді здійснюються в публічному, приватно-публічному порядку і в порядку приватного звинувачення.

Кодекс Республіки Білорусь про адміністративні правопорушення також містить три схожі статті: 1) ст. 9.2. «Наклеп», тобто поширення завідомо неправдивих, що ганьблять іншу особу, відомостей; 2) ст. 9.3. «Образа» – умисне приниження честі й гідності особи, виражене в непристойній формі; 3) ст. 23.5. «Образа посадової особи під час виконання нею службових повноважень особою, не підлеглою їй по службі»². Відмінність злочину від адміністративного проступку в цьому випадку полягає в тому, що злочином визнається діяння, що містить ознаку публічності, а також розповсюдження такої інформації в електронних мережах зв'язку.

У Кримінальному кодексі Республіки Казахстан установлено відповідальність за образи представника влади. За законодавством Казахстану представник влади – це особа, яка перебуває на державній службі, наділена в установленому законом Республіки Казахстан порядку розпорядчими повноваженнями щодо осіб, які не перебувають від неї в службовій залежності, а також співробітник правоохоронного або спеціального державного органу, органу військової поліції, військовослужбовець, який бере участь у забезпеченні громадського порядку³.

Образа представника влади охоплює два склади правопорушень: простий, що полягає в образі представника влади під час виконання ним своїх службових обов'язків або у зв'язку з їх виконанням, та кваліфікований – те саме діяння, вчинене публічно або з використанням засобів масової інформації чи мереж телекомунікацій. Цікавим є те, що публічні виступи, що містять критичні висловлювання про службову діяльність представника влади, не тягнуть за собою кримінальної відповідальності за цією статтею.

<https://pravo.by/document/?guid=3871&p0=hk9900275> (дата звернення: 09.01.2021).

² Кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях : от 21.04.2003 № 194-3 // Эталон online : сайт. URL: <https://etalonline.by/document/?regnum=Hk0300194> (дата звернення: 09.01.2021).

³ Уголовный кодекс Республики Казахстан : от 03.07.2014 № 226-V // Юрист : сайт. URL: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31575252#pos=5;-106 (дата звернення: 09.01.2021).

У Кодексі Республіки Казахстан про адміністративні правопорушення законодавці передбачили такі випадки притягнення будь-яких осіб до відповідальності за наклеп:

1) наклеп, тобто поширення завідомо неправдивих відомостей, що ганьблять честь і гідність іншої особи чи підривають її репутацію;

2) те саме діяння, вчинене публічно або з використанням засобів масової інформації чи мереж телекомунікацій;

3) діяння, передбачені частинами першою або другою відповідної статті, поєднані з обвинуваченням особи у вчиненні корупційного, тяжкого або особливо тяжкого злочину¹.

У Республіці Польща працівник поліції під час виконання службових обов'язків уважається державним службовцем, тому в разі образи він користується спеціальним правовим захистом, передбаченим положеннями кримінального законодавства.

Стаття 115 Кримінального кодексу Республіки Польща, крім поліцейських, визнає державними службовцями суддів, присяжних, військових, прокурорів та вчителів. Щороку прокуратура Польщі порушує кілька тисяч проваджень, пов'язаних з образами посадових осіб, більшість із яких стосується поліцейських, політиків та вчителів. Образа за законодавством Польщі може мати форми словесного висловлювання (з використанням вульгарної лексики), образливого жесту, малювання (карикатури), символів, знаків або інших носіїв інформації (фотографії), листів та веб-сайтів в Інтернеті.

Сама ж кримінальна відповідальність за образу поліцейського передбачається у ст. 226 Кримінального кодексу Республіки Польща, відповідно до якої той, хто ображає державного чиновника або службову особу під час та у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків, підлягає покаранню у вигляді штрафу, обмеження волі або позбавлення волі на строк до одного року. Якщо діяння спричинила неналежна поведінка офіцера або службової особи, суд може застосувати пом'якшення покарання і навіть відмовитись від нього².

¹ Кодекс Республіки Казахстан об адміністративних правонарушеннях : от 05.07.2014 № 235-V // Юрист : сайт. URL: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31577399#pos=5;-106 (дата звернення: 09.01.2021).

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny // Prawo.pl : сайт. URL: <https://www.prawo.pl/akty/dz-u-2020-1444-t-j,16798683.html> (дата звернення: 09.01.2021).

У свою чергу, питання відповідальності за просту образу регулюється статтею 216 Кримінального кодексу Республіки Польща, яка говорить про те, що той, хто ображає іншу особу в її присутності або навіть за її відсутності, але публічно чи з наміром, що образа досягне цієї особи, карається штрафом чи обмеженням волі³.

Найбільш суворі покарання за образу поліцейського встановлено у законодавстві Франції. Так, ст. 433-5 Кримінального кодексу Франції вказує на те, що слова, жести або погрози, написи чи зображення будь-якого вигляду, які не оприлюднювались, або надсилання будь-яких предметів особі, відповідальній за місію державної служби, є неповагою та карається штрафом у розмірі 7 500 євро. Зазначене діяння визнається злочином у випадку, якщо ця образа є пов'язаною з виконанням службових обов'язків та здатна підірвати честь, гідність і повагу до такої особи або служби, з якою вона асоціюється. Коли такі образи адресовано особі, яка має державні повноваження, неповага карається тюремним ув'язненням на 1 рік та штрафом у розмірі 15 000 євро.

За неповагу, передбачену першим пунктом, учинену під час масового заходу, Кримінальний кодекс Франції передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на 6 місяців та штраф у розмірі 7 500 євро, а за неповагу, передбачену в другому пункті та учинену під час масового заходу, – ув'язнення на два роки і 30 000 євро штрафу⁴.

Особами, відповідальними за місію державної служби, Кримінальний кодекс Франції визнає шкільного вчителя, водія автобуса, пожежника, листоношу та працівника служби державного нагляду за дорожніми магістралями. Особами, наділеними державними повноваженнями, є працівник магістрату, префект, співробітники муніципальної та національної поліції, співробітники пенітенціарних установ, митниці тощо.

Аналіз практики покарань за такі вчинки показує, що Міністерство внутрішніх справ бере на себе роль захисника прав поліцейського у разі, якщо він подає позов проти особи, яка вчинила проти нього протиправні дії, пов'язані з образою та наклепом.

Стаття 37 Органічного закону Іспанії «Про захист безпеки громадян» від 30 березня 2015 р.

³ Там само.

⁴ Code pénal. Version au 01 janvier 2021. En vigueur depuis le 01 septembre 1990 // LEGIFRANCE : сайт. URL: <https://tinyurl.com/y6fmuf5b> (дата звернення: 09.01.2021).

№ 4/2015 незначними правопорушеннями визнає:

1) образу особи, яка є членом Сил безпеки та органів правопорядку, під час виконання нею своїх повноважень, коли ці дії не становлять складу кримінального правопорушення;

2) проєкцію світлових променів будь-якого типу пристрою на членів Сил безпеки та державних органів з метою запобігти або перешкодити виконанню ними покладених на них повноважень;

3) опір представникам влади чи представникам Сил безпеки під час здійснення ними своїх функцій, коли ці дії не становлять кримінального злочину, а також відмову від ідентифікації на прохання представників цих органів чи надання недостовірних даних у процесі такої ідентифікації¹.

Тяжким правопорушенням в Іспанії визнається несанкціоноване використання зображень, особистих чи професійних даних органів влади або членів Сил безпеки (ст. 36 цього ж закону).

Відповідно до ст. 52 вказаного нормативного акта в разі складання процесуальних документів щодо фіксації правопорушень, передбачених цим законом, застосовується «презумпція правоти» співробітника правоохоронного органу, якщо тільки не буде доказів протилежного характеру, а також не буде створено перешкод для збирання всіх доказів у справі². Разом із цим норми цього закону визнаються правозахисниками такими, що порушують низку прав громадян³.

У Кримінальному кодексі Іспанії є окремі статті, які регулюють питання відповідальності за образу чи наклеп. Так, статті 205–215 цього Кодексу зазначають, що обвинувачення у вчиненні злочину, коли особа знала про неправдивість такої інформації, є наклепом. За наклеп застосовується покарання у вигляді позбавлення волі від 6 місяців до 2 років або штраф від 12 до 24 місяців, якщо наклеп розповсюджено публічно; в іншому разі застосовується штраф від 6 до 12 місяців. Особа зві-

льняється від відповідальності за наклеп, якщо доведе правоту свого обвинувачення.

У свою чергу, дія чи висловлювання, які завдають шкоди честі та гідності іншої людини чи паплюжать її добре ім'я, є образою. Образа полягає у висловленні фактів, які не вважаються серйозними, за винятком випадків, коли вони були оприлюднені завідомо неправдиво.

Щодо суми штрафів ситуація в Іспанії є дуже цікавою. Так, мінімальний строк дії штрафу становить десять діб, а максимальний – два роки. Максимальний строк дії штрафних санкцій для юридичних осіб – п'ять років. Щоденна плата становитиме мінімум 2 і максимум 400 євро, за винятком штрафів, що накладаються на юридичних осіб, для яких щоденна плата становитиме мінімум 30 і максимум 5 000 євро.

Фахівці-юристи зазначають, що в Іспанії щодня в середньому подається 30 скарг на образи поліцейських. Образи в нецензурній формі є найбільш розповсюдженим правопорушенням серед усіх, які закріплено Органічним законом «Про захист безпеки громадян». Середній розмір штрафу, що накладається за вчинення такого проступку, становить 200–600 євро. Правозастосовна практика показує, що окреме покарання за образу поліцейського не застосовується, тільки якщо вона супроводжується непокорюю працівнику поліції.

Відповідно до Федерального Кримінального кодексу Німеччини окремого кваліфікаційного складу злочину щодо образи посадових осіб, державних службовців та поліцейських не існує. Тож, за законодавством Німеччини немає різниці щодо покарання, коли особа ображає водія, свого начальника, поліцейського чи іншу особу, – нормативні вимоги для всіх є однаковими.

Аналізовані питання викладено у статтях 185–187 профільного Федерального кодексу Німеччини:

1) образа карається позбавленням волі на термін до одного року або штрафом, а якщо злочин вчинено із застосуванням опору – позбавленням волі на строк до двох років або штрафом;

2) ствердження або поширення факту стосовно іншої особи, що може спричинити зневагу до неї або принизити її репутацію, і якщо цей факт не буде доведено, каратиметься позбавленням волі на строк до одного року або штрафом, а якщо діяння вчинено публічно або шляхом розповсюдження (параграф 3 розділу 11), воно карається позбавленням волі на строк до двох років або штрафом;

¹ Ley Orgánica 4/2015, de 30 de marzo, de protección de la seguridad ciudadana // Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado : сайт. URL: <https://tinyurl.com/y37rtv8v> (дата звернення: 09.01.2021).

² Там само.

³ Los siete derechos fundamentales que limita la «Ley Mordaza» // elDiario.es : сайт. 30.06.2015. URL: https://www.eldiario.es/sociedad/ley-mordaza-vigor-manana_1_2597665.html (дата звернення: 09.01.2021).

3) ствердження або поширення неправдивого факту стосовно іншої особи, що може спричинити її зневаження, погіршення суспільної думки або поставити під загрозу її репутацію, карається позбавленням волі на строк до двох років або штрафом, а якщо діяння вчинено публічно, під час масового заходу або шляхом розповсюдження таких відомостей (розділ 3 параграф 3), воно карається позбавленням волі на строк до п'яти років або штрафом¹.

Образа відповідно до ст. 185 вважається «завершеним фактом», якщо честь і гідність особи зазнають посягання. У разі образи поліцейських це виявляється у формі лайки чи непристойних жестів, які караються штрафом або позбавленням волі на строк до одного ро-

ку. Однак якщо встановлено факт фізичного опору поліцейському чи інші непристойні дії, зокрема плювок, термін позбавлення волі збільшується до двох років. Як правило, у разі простої образи поліцейського без вчинення йому опору до особи застосовується штраф без позбавлення волі². За образу кримінальна справа порушується за заявою потерпілого, водночас згідно з вимогами частини 3 ст. 194 Кодексу таку скаргу може подати начальник поліцейського.

Єдиного переліку штрафних санкцій за образу поліцейських у Німеччині немає, однак на підставі аналізу судових рішень³ фахівці склали відповідну таблицю щодо співвідношення виду образи та штрафу⁴ за її нанесення⁵.

Опис дії	Покарання
Висунений язик	150 € *
«Ти дівчина!» (поліцейському)	200 € *
«Божевільний»	250 € *
«Дурна корова»	300 € *
«Лиж мене!»	300 € *
«Сонце, напевно, тобі спалило мозок!»	600 € *
Жест склоочисника перед обличчям	1 000 € *
Показати середній палець	4 000 € *
«Я б хотів сказати тобі, що ти придурок!»	1 600 € *
«Повія»	1 900 € *
«Стара свиня»	2 500 € *

На підставі вищевикладеного вважаємо, що зарубіжний досвід регулювання відповідних суспільних відносин стосовно образи по-

ліцейського можна імплементувати до національного законодавства України.

Так, на нашу думку, потребує вдосконалення ст. 62 Закону України «Про Національну поліцію України», яка закріплює гарантії професійної діяльності поліцейського. Зокрема, пропонуємо частини 6 та 7 вказаної статті викласти у такій редакції: «6. Втручання в діяльність поліцейського, невиконання його законних вимог, перешкоджання виконанню ним відповідних повноважень, образа чи наклеп на поліцейського, пов'язані з його службовою діяльністю, наруга над ознаками належності до поліції, а також будь-які інші протиправні дії стосовно поліцейського мають наслідком відповідальність відповідно до закону. 7. Правопорушення щодо поліцейського або особи, звільненої зі служби в поліції, її близьких родичів, учинені у зв'язку з її попередньою службовою діяльністю, мають наслідком відповідальність відповідно до закону. Державний захист життя, здоров'я, честі й гідності поліцейського та його професійної репутації, членів його сім'ї, а також майна, що належить йому і членам його сім'ї, від протиправних посягань у зв'язку з виконанням службових обов'язків здійснюється

¹ Bundesrepublik Deutschland Strafgesetzbuch. In der Fassung der Bekanntmachung vom 13.11.1998 // dejure.org : сайт. URL: <https://dejure.org/gesetze/StGB/188.html> (дата звернення: 09.01.2021).

² Beamtenbeleidigung: Fällt die Strafe wirklich höher aus? // Mobilitätsmagazin : сайт. 05.01.2021. URL: <https://www.bussgeldkatalog.org/beamtenbeleidigung/#strafen> (дата звернення: 09.01.2021).

³ Суми штрафів впливають із різних судових рішень. Вони можуть варіюватися залежно від конкретного випадку та базуватися на інших обставинах справи.

⁴ Bundesrepublik Deutschland Strafgesetzbuch. In der Fassung der Bekanntmachung vom 13.11.1998 // dejure.org : сайт. URL: <https://dejure.org/gesetze/StGB/188.html> (дата звернення: 09.01.2021).

⁵ Beamtenbeleidigung: Das kostet der Wutausbruch hinterm Steuer // Autowelt : сайт. URL: <https://www.allianz-autowelt.de/bussgeld/beamtenbeleidigung> (дата звернення: 09.01.2021).

в порядку, встановленому законодавством України».

Подальшої оптимізації в світлі розгляданого питання потребує ст. 185 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Перешкоджання реалізації повноважень поліцейським, членом громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовцем». Ми пропонуємо збільшити покарання за злісну непокору законному розпорядженню або вимозі поліцейського під час виконання ним службових обов'язків, а також за вчинення таких само дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку до розмірів від 60 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Крім того, доцільно збільшити строк громадських робіт до 40 годин.

До цієї статті слід також додати окрему частину такого змісту: «Образа поліцейського під час виконання ним службових обов'язків або у зв'язку з їх виконанням, а також вчинення таких само дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця під час виконання чи у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку за відсутності ознак діяння, передбаченого Кримінальним кодексом України, тягне за собою накладення штрафу від 60 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк 40 годин, або виправні роботи на строк до 2 місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до 15 діб».

Образою в цьому випадку слід вважати зневажливе усне чи письмове висловлювання на адресу поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у формі, що суперечить установленим правилам поведінки і вимогам загальнолюдської моралі, в т. ч. у нецензурній формі, а також безсловесні дії, які принижують людську гідність (непристойні жести, плювки, ляпаса, зривання елементів одягу).

Відповідно, ч. 3 ст. 185 Кодексу України про адміністративні правопорушення має встановлювати відповідальність за повторність таких діянь, тобто вчинення вказаних проступків особою, на яку протягом року було накладено адміністративне стягнення за таке саме правопорушення, у вигляді накладення штрафу від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виконання

громадських робіт на строк 60 годин, або виправних робіт на 2 місяці з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або відбування адміністративного арешту на строк 15 діб.

Висновки

Питання вдосконалення захисту працівників поліції від неправомірних дій є актуальним питанням, здатним зміцнити законність і вдосконалити процес підтримання правопорядку в нашій країні. Дослідження зарубіжного законодавства та правозастосовної практики із цього питання показує, що:

1) у нормативно-правових актах країн Європи та колишнього СНД розрізняються діяння щодо образи працівників поліції та образи чи наклепи, вчинені стосовно звичайних осіб; як правило, образа чи наклеп на працівника правоохоронного органу є злочином, інші ж дії – адміністративним проступком; такі дії мають кваліфікований склад, який виявляється у публічному розповсюдженні таких образ чи наклепів;

2) покарання за образу поліцейського застосовується тільки у випадках, пов'язаних з виконанням ними своїх посадових обов'язків, в іншому разі справа розглядатиметься у звичайному порядку;

3) склад такого злочину може визнаватися кваліфікованим у разі, якщо такі наклеп чи образу розповсюджено за допомогою ЗМІ або через мережу Інтернет;

4) у республіці Польща образу поліцейського відділяють від звичайної образи; до форм такої образи працівника поліції віднесено нецензурну лайку, вульгарні висловлювання, образливі жести, карикатури, фотографії, веб-сайти чи статті в Інтернет;

5) у Франції образа поліцейського визнається кримінальним злочином, більш того, МВС Франції забезпечує захист такого поліцейського в суді; справи за образу поліцейського порушуються за його заявою; цікавим є те, що у Франції встановлено кримінальну відповідальність за використання відзнак та уніформи поліції, а також предметів, схожих на ті, що використовуються поліцією, та здатні ввести громадян в оману;

6) правозастосовна практика Іспанії показує, що образа поліцейського, яка не має тяжких наслідків, карається штрафом відповідно до ст. 37 Органічного закону «Про захист безпеки громадян», в іншому разі особа нестиме кримінальну відповідальність, водночас зазначений Закон вводить «презумпцію правоти поліцейського»; особливістю вказаного акта є також те, що ним встановлено відповідальність

за несанкціоноване використання зображень, особистих чи професійних даних поліції, водночас приписи законодавства чітко розрізняють образу чи наклеп на поліцейського і ті ж самі дії, вчинені щодо звичайної особи;

7) у Німеччині Федеральний кримінальний кодекс не розрізняє образу або наклеп стосовно поліцейського чи звичайного громадянина, але разом із цим правозастосовна практика показує, що за образу поліцейського як представника влади суд може накласти більш суворі стягнення.

Зарубіжна практика правового захисту поліцейських може бути імплементована до національного законодавства шляхом унесення змін до Закону України про Національну поліцію України в частині посилення гарантій професійної діяльності поліцейських, а також

зміни змісту ст. 185 Кодексу України про адміністративні правопорушення, в якій слід передбачити відповідальність за образу поліцейського під час виконання ним службових обов'язків або у зв'язку з їх виконанням, а також посилення санкцій за злісну непокору законному розпорядженню або вимозі поліцейського під час виконання ним службових обов'язків і за вчинення таких само дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку.

Перспективними напрямками подальших досліджень слід визнати дослідження нормативних підстав щодо застосування кримінальної відповідальності за образу та наклеп на працівника Національної поліції України.

Список бібліографічних посилань

1. Бортник С. М. До проблеми визначення загальноправових, міжгалузевих та галузевих юридичних гарантій діяльності поліцейських. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2017. Вип. 30 (1). С. 70–73.
2. Логвиненко М. І., Стрюкова Т. В. Адміністративно-правове регулювання забезпечення особистої безпеки працівників Національної поліції України. *Право і суспільство*. 2017. № 6–2. С. 106–110.
3. Олійничук Р. Групове порушення громадського порядку та злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця: проблеми розмежування. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Вип. 1 (13). С. 145–148.
4. Сенчук І. І. Гарантії професійної діяльності поліцейських в сучасних умовах. *Форум права*. 2018. № 3. С. 88–95. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1405638>.
5. Троян В. А. Гарантії публічно-сервісної діяльності Національної поліції України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 5, т. 2. С. 176–180.

Надійшла до редколегії 14.01.2021

БУГАЙЧУК К. Л. ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ОСКОРБЛЕНИЕ СОТРУДНИКА ПОЛИЦИИ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Проанализировано современное состояние правового регулирования юридической ответственности за оскорбление и клевету на сотрудников полиции в Республике Беларусь, Казахстане, Польше, Германии, Франции и Испании. На основании исследования сформулированы предложения к Закону Украины «О Национальной полиции», которые направлены на урегулирование профессиональных гарантий деятельности полицейских. Отмечено, что вмешательство в деятельность полицейского, невыполнение его законных требований, препятствование выполнению им соответствующих полномочий, оскорбление или клевета на полицейского, связанные с его служебной деятельностью, надругательство над знаками различия полиции, а также любые другие противоправные действия относительно полицейского должны влечь за собой юридическую ответственность.

Ключевые слова: *Национальная полиция, полицейский, оскорбление, клевета, административное правонарушение, правовая защита.*

BUHAICHUK K. L. INTERNATIONAL EXPERIENCE OF LEGAL REGULATION OF LIABILITY FOR INSULT OF POLICE OFFICERS AND POSSIBILITIES OF ITS USE IN UKRAINE

The article highlights the problem of the need to strengthen the legal protection of employees of the National Police of Ukraine, who are subjected to illegal encroachments on their honor and dignity while performing their official duties.

It is proved that there are acts concerning insults of police officers and insults or slanders committed against ordinary people in the normative legal acts of the countries of Europe and the former CIS. As a rule, insulting or slandering a law enforcement officer is a crime, while other actions are administrative offenses. Such actions have a qualified composition, which is manifested in the public dissemination of such insults or slander. It is argued that punishment for insulting a police officer is applied only in cases related to the performance of their official duties. Otherwise, the case will be considered in the usual way; the corpus delicti of such a crime may be recognized as qualified if such slander or insult is disseminated through the media or through the Internet.

The current state of legal regulation of legal liability for insult and defamation of police officers in the Republic of Belarus, Kazakhstan, Poland, Germany, France and Spain is analyzed. Based on the study, the propositions to the Law of Ukraine «On the National Police» are formulated that are aimed at regulating the professional guarantees of police activities. It is emphasized that interfering in the activities of a police officer, failure to comply with his legal requirements, obstruction of the exercise of his respective powers, insult or slander against a police officer related to his official activities, insult to the police, as well as any other illegal actions they must be held legally liable for the police officer. The position that the profile law should enshrine in law the state protection of life, health, honor, dignity of a police officer, his professional reputation, members of his family, as well as property belonging to him and his family members from illegal encroachments in connection with the performance of official duties.

Key words: *National Police, a police officer, insult, slander, an administrative offense, legal protection.*